

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Kestävä talous edellyttää hyvinvoivia ihmisiä

5.3.2025

SOSTE

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Taloukasvu ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä

Petteri Orpon hallitus sopii huhtikuun puoliväliriihessä julkisen talouden suunnitelmasta tuleville vuosille. Tavoitteena on edistää taloukasvua, mutta samalla valtiovarainministeri **Riikka Purra** on vihjannut uusista säästöistä.

SOSTEn pääekonomisti **Otto Kyyrönen** varoittaa, että jatkuva säästökuuri heikentää kasvun edellytyksiä ja rapauttaa julkista velkakestävyyttä.

Suomen talous on ollut taantumassa jo yli kaksi vuotta, ja leikkaukset sosiaali- ja työttömyysturvaan ovat osaltaan pitkittäneet taantumien kestoja.

Historiallisesti taloukasvun hedelmät eivät ole

jakautuneet tasaisesti.

Esimerkiksi vuosina 1993–2008 Suomen talous kasvoi 75 prosenttia, mutta samaan aikaan pienituloisuusaste nousi seitsemän prosenttiyksikköä. Taloukasvu ei siis automaattisesti paranna kaikkien hyvinvointia, vaan sen tulee olla mahdollisimman inklusiivista.

SOSTE korostaa, että hallituksen kasvuprojektin on pidettävä haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset mukana talouden kehityksessä. Talous ei ole itseisarvo, vaan sen tulee palvella ihmisiä – ei toisinpäin.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Sote-järjestöt ovat osa ratkaisua – leikkausten sijaan tarvitaan kestävä rahoitusta

Sosiaali- ja terveysjärjestöt edistävät osallisuutta, työllisyyttä ja kansanterveyttä kustannustehokkaasti, mutta hallituksen suunnittelemat leikkaukset uhkaavat tätä työtä. Samaan aikaan pienituloisten toimeentulo on heikentynyt, mikä syventää taantumaa ja lisää syrjäytymistä. Kestävä talous edellyttää terveitä ja työkykyisiä ihmisiä – siksi sote-järjestöjen roolia on vahvistettava eikä heikennettävä.

SOSTEn esittämät toimenpiteet

- Sote-järjestöihin ei saa kohdistaa uusia säästötoimia
- Suomessa on otettava käyttöön laaja-alainen terveysvero
- Kotimaista kysyntää on lisättävä vahvistamalla sosiaaliturvaa

- Väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä on parannettava

Veropaketilla talous tasapainoon ilman uusia leikkauksia

SOSTE esittää maltillisia veronkorotuksia, jotka lisäävät valtion tuloja ilman kielteisiä vaikutuksia talouskasvuun. Veropaketilla voitaisiin kerätä **2,3–2,7 miljardia euroa**, mikä mahdollistaisi julkisten alijäämien paikkaamisen ja kohdennetun elvytyksen. Tämä vähentäisi tarvetta uusille sosiaaliturvaleikkauksille ja tukisi talouden kasvua kestävästi.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Sote-järjestöihin ei saa kohdistaa uusia säästötoimia

- Sote-järjestöt ovat jo tehneet oman osansa valtion säästötalkoissa, eikä niiltä voi enää leikata. **Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava pitkäjänteisesti.**
- Tämän lisäksi **järjestöjen omaa varainhankintaa on edistettävä.** Yksityishenkilöiden ja yhteisöjen lahjoitusten verovähennysoikeus on laajennettava koskemaan kaikille sosiaali- ja terveysjärjestöille tehtäviä lahjoituksia.

SOSTEn tuoreet Sosiaalibarometri-tulokset paljastivat, että sote-johtajista 32 prosenttia kertoi ihmisiä ohjattavan yhä enemmän

järjestöjen tuen piiriin hyvinvointialueen kustannusten hillitsemiseksi. Lisäksi 53 prosenttia sote-johtajista katsoo, että järjestöjen tulisi kantaa enemmän vastuuta hyvinvoinnin edistämisestä.

Samaan aikaan järjestöjen valtionavustuksia leikataan vuoteen 2027 mennessä 130 miljoonalla eurolla. Tämän vuoden leikkaukset ovat jo supistaneet järjestöjen tarjoamia palveluita, kuten kohtaamispaikkoja, neuvontaa ja kriisipuhelimia. Järjestöillä on halua toimia julkisen sektorin kumppaneina, mutta ilman resursseja kasvavaan kysyntään ei ole mahdollista vastata.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Suomessa on otettava käyttöön laaja-alainen terveysvero

- SOSTE vaatii, että **Suomessa otetaan käyttöön laaja-alainen terveysvero.**

Laaja-alainen ja porrastettu terveysvero olisi tehokas keino vaikuttaa kuluttajien tottumuksiin sekä valmistajien tuotekehittelyyn. Ensin terveysvero voisi kohdistua sokeriin, ja myöhemmin sen voisi laajentaa koskemaan myös kovaa rasvaa ja suolaa. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että laaja-alainen terveysvero muuttaa kulutustottumuksia ja siten parantaa kansanterveyttä, mikä puolestaan vähentäisi terveydenhoidon kuluja, sairauspoissaoloja ja enneaikaisia kuolemia.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Kotimaista kysyntää on lisättävä vahvistamalla sosiaaliturvaa

- SOSTE esittää, että **sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytyksistä luovutaan vuoden 2026 alusta lähtien.**

Indeksijäädytykset kohdistuvat pienituloisiin kotitalouksiin, joilla ei ole varaa lisäheikennyksiin. Koska he kuluttavat lähes kaiken lisätulonsa, sosiaaliturvaetuudet tukevat kokonaiskysyntää erityisesti taantuman aikana.

- SOSTE ehdottaa, että **työttömyysturvan ja yleisen asumistuen suojaosat palautetaan.**

Suojaosien poisto heikentää osa-aikatyön kannustimia, vaikka sen on tutkitusti todettu edistävän työllistymistä. Aiemmin etuuden saajat saattoivat ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman vaikutusta tukiin, mutta nyt jokainen euro vähentää etuutta.

- SOSTE vaatii, että **toimeentulotuen tasoa ei leikata ja velvoittavuutta lisätä.**

Pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevilla on usein työ- ja toimintakyvyn haasteita, joita tiukemmat sanktiot eivät ratkaise. Matalan tuen leikkaukset voivat pahentaa taloudellisia vaikeuksia ja heikentää elämänhallintaa. Viimesijaisen tuen epääminen olisi perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden vastaista.

- SOSTEn mielestä **perusturvan tasoa on vahvistettava.**

Perusturva ei usein riitä kattamaan kohtuullista minimikulutusta, mikä heikentää sekä toimeentuloa että vastasyklisen finanssipolitiikan vaikutuksia.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä on parannettava

- SOSTE ehdottaa, että **yksityisen terveydenhuollon Kela-korvauksiin kohdennetut rahat käytetään julkiseen terveydenhuoltoon.**

Hallituksen Kela-korotukset eivät ole kohdentuneet palveluita tarvitseville, ja yksityiset terveysyritykset ovat vastanneet niihin nostamalla hintoja, mikä on heikentänyt korotusten tehokkuutta.

- SOSTE esittää, että **sosiaalihuoltoon suunnitellut leikkaukset on peruttava.**

Sosiaalipalveluiden tarpeenmukaisessa saatavuudessa on suuria haasteita ja

palveluvelkaa. Sosiaalihuoltolain mukaiset toimintakykyä edistävät palvelut ja esimerkiksi kuntouttava työtoiminta mahdollistavat polun kohti avoimia työmarkkinoita.

- SOSTEn mielestä **hyvinvointialueille on annettava lisää aikaa alijäämien kattamiseksi.**

Hyvinvointialueiden alijäämät johtuvat usein kuntien alibudjetoinnista ja kohonneista vuokratustannuksista, eivät alueiden omista toimista. Siksi nopealla aikataululla vaadittavat säästöt, jotka kriisiyttäisivät julkisen sote-palvelun, eivät ole perusteltuja.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Veropakettilla talous tasapainoon ilman uusia leikkauksia (1/2)

- SOSTE suosittelee **listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen kiristämistä (+0,4–0,5 mrd. €)**.

Listaamattomille yhtiöille on Suomessa merkittävä veroreikä: alle 150 000 euron osingoista 75 % on verotonta, jos ne eivät ylitä 8 % osakkeiden matemaattisesta arvosta. Tämä epäkohta tulisi korjata.

- SOSTE esittää, että **yhteisöverokantaa korotetaan kahdella prosenttiyksiköllä (+0,9 mrd. €)**.

Suomen yhteisöverokantaa laskettiin 2010-luvun alussa, ja se on nyt matalampi kuin

Norjassa, Tanskassa ja EU-keskiarvossa. Tutkimukset osoittavat, ettei lasku edistä talouskasvua, joten verokannan korotus olisi perusteltua.

- SOSTEn mielestä **valmisteverot tulee sitoa hintatasoon (+0,5–0,8 mrd. €)**.

Valmisteveron taso määräytyy tuotteen ominaisuuden, esimerkiksi haitallisen ainesosan määrän, perusteella. Koska valmisteveroja ei ole indeksoitu, niiden reaalin arvo laskee inflaation myötä.

SOSTEn esitykset hallituksen kehysriiheen

Veropakettilla talous tasapainoon ilman uusia leikkauksia (2/2)

- SOSTE painottaa, että **Suomessa tulee ottaa käyttöön laaja-alainen ja porrastettu terveysterveveromalli (+0,5 mrd. €).**

Porrastettu sokerivero kannustaisi teollisuutta vähentämään sokerin määrää tuotteistaan ja sallisi kuluttajien valita kalliimman epäterveellisen ja halvemmän terveellisen tuotteen väliltä. Myöhemmin terveysterveveron voisi laajentaa koskemaan myös kovaa rasvaa ja suolaa.

- SOSTE näkee, että **perintöveroa ei pidä poistaa.**

Perintöveron tuotto on noin miljardi euroa vuodessa eli sen poistaminen ajaisi julkisen talouden syvään kriisiin. Lisäksi perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla kiristäisi alle 20 000 euron arvoisia perintöjä saavien kotitalouksien verotusta samalla, kun se lisäisi suurituloisten kotitalouksien mahdollisuuksia kiertää veroja. Luovutusvoittoveroon siirtyminen todennäköisesti myös jarruttaisi talouskasvua heikentämällä resurssien kohdentumista taloudessa.

SOSTE